

Osvětí a jeho „meze“

Když mluvíme o okolí, jistě musíme počítat s jakýmsi jeho centrem, středem – bez centra není žádného okolí. Okolí je to, co je „okolo“ nějakého středu. Nicméně na tom středu vůbec nezáleží, co do toho okolí zahrneme (my, tj. já jako pozorovatel zvenčí rozhoduji o tom, co do toho okolí pojmu a co už ne). Pokud záleží na tom, co (nebo kdo) je v tom „středu“, mluvíme raději o „prostředí“ – na rozdíl od pouhého „okolí“ je „prostředí“ zřetelně vztaženo k příslušnému „středu“. Stále však zůstává rozhodující pohled vnějšího pozorovatele: ten sice v případě prostředí už bere na vědomí nějaké jsoucnost či spíše bytost, která je oním „středem“, ale je to nadále pohled zvnějšku, z distance. Naproti tomu v případě, kdy nám jde také a dokonce především o nějaký „subjekt“ (nejspíš živou bytost či bytosti velmi rozdílných „úrovní“, takže už bereme v úvahu, zda ta „bytost“ na své okolí či prostředí tím či oním způsobem „reaguje“), můžeme brzo zjistit, že sám tento subjekt se vztahuje k tomu, co vidíme v jeho okolí, jako k čemuś známému (a tedy jakoby náležitým způsobem patřícímu k jeho okolí), anebo jako něco cizího, neznámého, eventuálně nebezpečného atd. A potom už začíná mít smysl otázka, zda okruh toho, nač příslušný subjekt reaguje, ale také co už nějak zahrnuje mezi známé či dokonce běžné – a tedy vlastně nezajímavé – „součásti“ svého okolí: a tak se můžeme pokoušet zkoumat, co všechno do toho „svého“, tj. „osvojeného“ okolí či prostředí daný subjekt zahrnuje, a zejména jakým způsobem, jaký význam tomu či onomu „připisuje“ a jakým způsobem na to reaguje. Docházíme k tomu, že subjekt si něco ze svého okolí či prostředí osvojuje a buduje si z těch osvojení skutečností (tj. částí a složek svého okolí) jakési „své okolí“, „svůj svět“, osvojený svět (či jen kus světa). A pro tento „osvojený svět“ vymyslel a razil už před válkou Patočka termín „osvětí“.

(Písek, 080701-1.)